

Fiskeri- og havministeren

Stortingets næringskomité
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref
HM/AH

Vår ref
24/1262-4

Dato
20. februar 2024

Dokument 8:85 S (2023-2024) – representantforslag om en rask omstilling av en oppdrettsnæring i krise

Jeg viser til brev fra Stortingets næringskomité 13. februar 2024, der komiteen ber om Nærings- og fiskeridepartementets vurdering av Dokument 8:85 S (2023- 2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om en rask omstilling av en oppdrettsnæring i krise.

Innledningsvis vil jeg si at selv om jeg ikke vil bruke så sterke ord som at oppdrettsnæringen er i krise, så er jeg enig med forslagsstillerne i at det er behov for en omstilling i oppdrettsnæringen. Regjeringen vil legge til rette for videre vekst for å skape flere arbeidsplasser, mer bearbeiding, større verdiskaping og økte eksportinntekter. Dette må skje på en forutsigbar, kontrollert og bærekraftig måte. Det er derfor positivt at vi er flere som ser behov for endring i hvordan vi regulerer denne næringen. Jeg tror også vi er enige om at det vi først og fremst må rette reguleringen inn mot, er påvirkningen næringen har på miljø, natur, biosikkerhet og velferd.

Velferden for oppdrettsfisken må forbedres, og dødeligheten må ned. Som forslagsstillerne beskriver, er det flere oppdrettere som viser at det er fullt mulig å få dette til. Regjeringen er nå i ferd med å fullføre arbeidet med en ny dyrevelferdsmelding, hvor vi bl.a. ser på hvordan vi kan gi oppdrettsfisken et bedre liv.

Tillatelser er et grunnleggende element i dagens forvaltning av akvakultur. Havbruksutvalget peker imidlertid på at tillatelser ikke nødvendigvis er et treffsikkert virkemiddel for å regulere alle forhold ved akvakulturvirksomhet, som for eksempel miljøpåvirkning og biosikkerhet.

En av hovedkonklusjonene til Havbruksutvalget er at det er behov for en mer treffsikker virkemiddelbruk i forvaltningen av akvakultur for å kunne håndtere dagens og fremtidige utfordringer. Utvalget trekker frem at det bør være et mål å regulere påvirkning mest mulig direkte, at reguleringen ikke bør sette sterkere begrensninger enn nødvendig, samt at et virkemiddel ikke bør benyttes dersom den ønskede effekten kan oppnås bedre eller enklere ved bruk av andre virkemidler.

Skal vi lykkes med å tilrettelegge for økt verdiskaping innenfor bærekraftige rammer, må vi se på helheten i virkemiddelbruken. Videre må konsekvensene være tilstrekkelig utredet før vi velger virkemidler. Regjeringen arbeider nå med en havbruksmelding som etter planen vil legges frem i vårsesjonen 2025. I tillegg til Havbruksutvalgets rapport og tilhørende høringsinnspill, tar vi med oss forslagene til forslagsstillerne inn i dette arbeidet. For meg er det viktig at vi nå ikke bare lapper på et eksisterende system, men ser på helheten i virkemiddelbruken. Det innebærer også å se på hvilke incentiver næringen, med tilhørende leverandørindustri, har til å utvikle og ta i bruk teknologi og produksjonsmetoder som fremmer mer miljøvennlig drift og bedre fiskevelferd. Mitt mål er å finne virkemidler som gjør god velferd og mer miljøvennlig drift lønnsomt for alle, og ikke bare etablere en særordning ved siden av. I dette ligger det blant annet at vi vil vurdere bruken av økonomiske virkemidler som gir incentiver til forbedring, slik forslagsstillerne også foreslår.

Det bør være et mål at havbruksnæringen skal produsere klimavennlig mat i et evighetsperspektiv. Havbruksmeldingen vil derfor drøfte havbruksnæringens og -forvaltningens rolle i omstillingen til et lavutslippssamfunn. Det er for eksempel av betydning at reguleringen innrettes slik at innsatsfaktorer som areal og fôr utnyttes effektivt.

Regjeringen har også mottatt utredninger fra både Klimautvalget 2050 og Naturrisikoutvalget, og vi arbeider med stortingsmeldinger om naturmangfold og om klima. I dette arbeidet er det viktig å se arealbruk, natur og klima i sammenheng på tvers av sektorer. Det er derfor grunn til å være varsom med å innføre spesifikke reguleringer eller virkemidler i akvakulturforvaltningen på dette tidspunktet.

I tillegg til det ovennevnte arbeider Nærings- og fiskeridepartementet nå med oppfølgingen av Riksrevisjonens rapport Dok. 3:12 (2022-2023). Oppfølgingen av denne vil også ha betydning for fremtidens krav til og kontroll med fiskehelse og -velferd i norsk fiskeoppdrett.

På bakgrunn av det jeg har nevnt ovenfor, ser jeg det ikke som naturlig å kommentere forslag 1, 2, 3, 4 og 6 nærmere. Jeg finner imidlertid grunn til å gå inn på forslag 5 og 7.

Nærmere om gjenbruk av fiskeslam

I Hurdalsplattformen fremgår det at regjeringen ønsker å stimulere til innovasjon og bærekraftige løsninger i havbruksnæringen. Dette inkluderer løsninger for å øke utnyttelsen og gjenbruket av fiskeslam.

Som representantene påpeker, er fiskeslam en ressurs som bør utnyttes bedre enn den blir i dag. Utslipp fra oppdrettsanlegg (herunder utslipp av fiskeslam) reguleres etter

forurensningsloven, med tilhørende forskrifter. Forurensningsregelverket skal sikre at alle de ulike lokalitetene drives innenfor miljøets tåleevne. Dette regelverket inneholder imidlertid ingen vilkår om oppsamling og utnyttelse av slam og avfall fra fiskeproduksjonen. Oppsamling av slam er i dag (i noe ulik grad) nødvendig og/eller påkrevd ved landbaserte og andre «lukkede» anlegg. For disse gjelder det strenge krav til rensing av avløpsvann. Det finnes per i dag ikke tilsvarende krav for oppdrett i åpne merder i sjø. Alle oppdrettere er riktignok pliktige etter akvakulturdriftsregelverket til å samle opp og ensilere dødfisk daglig.

Det finnes i dag tilgjengelig teknologi for oppsamling av fiskeslam tilpasset noen av dagens driftsformer. Havbruksnæringen har også vist økende interesse for mulighetene og potensialet som finnes i å utnytte slammet bedre enn det gjøres i dag. For enkelte typer landbaserte anlegg er det i dag praksis å utnytte fiskeslam, enten direkte som gjødsel, eller til behandling i biogassanlegg. For sjøbaserte oppdrettsanlegg byr oppsamling av slam på større utfordringer. Det er store kostnader knyttet til kjøp, drift og vedlikehold av oppsamlingsutstyr. I tillegg er det viktig at eventuelle nye driftskrav knyttet til oppsamling og resirkulering av fiskeslam ikke vurderes isolert fra andre hensyn, som for eksempel ivaretagelse av fiskehelse og fiskevelferd.

En annen sentral utfordring er hvordan oppsamlet fiskeslam eventuelt skal utnyttes videre. Norge har et felles mat- og fôrregelverk med EU gjennom EØS-avtalen som skal sikre trygt fôr og trygg mat. Dette er viktig. Samtidig er det behov for å tilpasse regelverket bedre til en mer sirkulær økonomi og utnyttelse av nye ressurser. Mange av dagens regler har blitt utviklet med utgangspunkt i landbrukets og de mest tradisjonelle marine artenes behov. I dag er det for eksempel ikke tillatt å bruke fiskeslam til å oppdrette børstemark eller insekter som skal brukes til fôr, fordi det mangler dokumentasjon på at fiskeslam er trygt å bruke i denne sammenhengen. Her har vi behov for gode prosesser også inn mot EU, og jeg følger opp dette i samarbeid med blant andre landbruks- og matministeren og Mattilsynet.

Videre tillater ikke Eus gjødselregelverk (foreløpig) å bruke fiskeslam som råstoff i CE-merket gjødsel. Fiskeslam har derfor per i dag samlet sett et svært begrenset faktisk utnyttelsesområde, og kan ikke utnyttes som eksportvare på det europeiske markedet. Dette er en viktig problemstilling som må løses før vi kan pålegge nye sirkulære løsninger og infrastruktur i havbruksnæringen. Regjeringen jobber imidlertid med å fastsette nytt gjødselregelverk. Det nye regelverket kan få betydning for den samlede utnyttelsesgraden av fiskeslam.

Nærmere om torskeoppdrett

Jeg er opptatt av at torskeoppdrett skal være miljømessig forsvarlig og skje innenfor bærekraftige rammer. Flere av kysttorskbestandene våre er i dårlig forfatning, og det er nødvendig at utviklingen av torskeoppdrettsnæringen tar hensyn til kysttorsken basert på en føre var-tilnærming. I Havforskningsinstituttets «Risikorapport norsk fiskeoppdrett 2022 – kunnskapsstatus» fremgår det at bestandene av kysttorsk har vært vurdert som mest utsatt for negativ påvirkning fra torskeoppdrett. Oppdrettstorsk rømmer. Den kan også gyte i merd og føre til genetisk innkrysning mellom domestisert oppdrettstorsk og ville bestander av torsk med varierende sårbarhet langs norskekysten. I tillegg kan torskeoppdrettsanlegg føre til endringer i vandringer, adferd, smittespredning, sykdomsutbrudd og fysiologi/reproduksjon

hos villtorsk. Dette kan igjen påvirke overlevelse, vekst og rekruttering hos ville bestander av torsk. Fiskeridirektoratet arbeider med å skaffe et bedre kunnskapsgrunnlag om risikoen for økologisk interaksjon mellom oppdrettstorsk og villfisk, og har i den forbindelse bestilt ytterligere risikoråd og kunnskapsstøtte fra Havforskningsinstituttet.

Det er krav i regelverket om at torskeoppdrett skal være miljømessig forsvarlig, og hver enkelt lokalitetssøknad vurderes i lys av blant annet påvirkning på miljøet. Det er også ulike forskriftskrav rettet mot miljøpåvirkning i alle stadier av produksjonen av oppdrettstorsk. Akvakulturmyndighetene har dessuten ulike virkemidler for å håndheve regelverket, blant annet med pålegg overfor næringsaktørene. Fiskeridirektoratet hadde i 2023 økt tilsynsaktivitet rettet mot gyting i merd. I Havbruksmeldingen vil vi drøfte hvordan vi best kan regulere ulike arter, inkludert torsk, i takt med tilfang av kunnskap og utvikling i næringen.

Med hilsen

Cecilie Terese Myrseth